

MIL VORTI IDO.

SEGUN LA LISTO "1000 WORD ENGLISH"

ADAPTITA AD IDO

DA

HEINZ JACOB.

ar), (2) substantivala o nominal radiki (hom-o, arbor-o, dom-o), (3) adjektivial radiki expresanta qualeso (bon-a, mal-a, grand-a). Ica radiki kun sua respektiva dezinenci ed afixi esas la fundamentala gramatikala formi di la internaciona linguo. La adjunto di ica gramatikala dezinenci ed afixi nomizesas "derivo direta" ed "derivo nedireta".

La direta derivo efektigesas per simpla chanjo dil gramatikala dezinenci. La nedireta derivo efektivesas per la adjunto di afixi (pre- e sufixi, [mis-, retro-, in-, ul-, -oz-, etc.]). La sumo dil vorti qui logikale povas formacesar de unika radiko per la direta o nedireta derivo, konstitucas la "vort-familio".

Tri reguli esas merkenda por la direta derivo:

- (1) Substantivo derivata direte de verbo expresas la **stando o la ago** (pens-ar, pens-o; expect-ar, expect-o).
- (2) Adjektivo direte derivata de substantivo expresas **quale esas** la ento o kozo (ortan-o, ortan-a infanto; arjent-o, arjent-a forko). Inverse derivesas de adjektivo la substantivo kun la signifiko la **ento o kozo qua esas...** (rich-a, rich-o; blind-a, blind-o; blond-a, blond-o).
- (3) Adverbo direte derivata de adjektivo expresas la **maniero**, maniere (bel-a, bel-e; agreabl-a, agreabl-e). La adverbo direte derivata de substantivo expresas komplemento (neces-e ajornar, telefon-e parolar).

La derivo esas nedireta, kande la inserto di afixo esas necesa (kontribut-ar, kontribut-o, kontribut-aj-o; logik-o, logik-al-a; grand-a, grand-eg-a; respekt-ar, respekt-o, respekt-oz-a). En Ido suficas konocar un vorto de vortfamilio, por facile obtenar la senco dil radiko. Analizala exemplo: bofratino, prefixo bo-, sufixo in-dezinenco -o, radiko frat-; sintezala exemplo: radiko fabrik-, dezinenco -o; per uzo dil maxim diversa sufixi on obtenas la sequanta derivuri: fabrikisto, fabrikar, fabrikerio, fabrikeyo, fabrikanto etc. Por la nedireta derivo esas nur necesa konocar la preciza senco dil radiko e di la diversa afixi por analizar la vorti o por ipse kompozar vorti kun la afixi e radiki lernita.

Per tala justa apliko dil reguli derivala e di la materio de mil vorti, la lernanto deskovros ke la mil vorti lernita suficos por multa mil nocioni e termini.

Me deziras expresar mea danko a sioro

Gilbert H. Richardson, membro dil Ido-Akademio,

qua posibligis la edito dil libreto per jeneroza susteno.

H. J.

Ica libreto esas receivebla de la

Uniono por la Linguo Internaciona (Ido - Reformesp.)

3. Spareleaze Hill, Loughton, Essex, Anglia

Ica libreto kustas 6d., -.50 Sfr.

2

142

I C A L I S T O ne esas e ne pretendas esar kompleta linguo. Ol esas nur la prima materio por la studio di linguo. Ol esas la frequeso-listo di tala vorti, afixi e finali, qui esas maxim uzata e qui kune esas la fundamento por la simpla lerno ed uzo di nova linguo.

La origino di la listo

La prizentita listo selektesis segun ciencala principi. Ol esas la rezultajo di organizita esorcio e kunlaboro, olqua severe testesis. Nula vortaro limitizita povas kompilesar ciencale sen refero a plu ampla verko de qua la plu importanta radiki selektesis. Talamaniere singla del 1000 vorti di ica vortaro selektesis da Hornby e Palmer de vortaro gradizita, qua esis trifoye tam ampla (la listo kontenita en "Second Interim Report on Vocabulary Selection" del Instituto por la studio e la doco dil Angla linguo, Tokio.), olqua itere selektesis de 10 000-vorta listo (ta da Thorndike "The Teacher's Word Book"). Ta metodo promisas, ke nula utila vorto omisesis pro nesuficanta atenco. Se vorto ne aparas en la listo di la mil vorti, la autori intence omisis ol, pro motivi qui semblis a li suficante bona.

Se la studianto di Ido abandonus pro irga motivo la studio dil linguo pos lernir ica mil vorti e la minima gramatikala reguli, lu deskovros ke la studio-tempo ne esis vana. Lu aquiris fundamentala e praktikala konoco di Ido, qua esos de permananta valoro por lu, pro ke ta konoco servos kom klefo por multa Europana lingui.

3

La principi di radik-selekto

De quo konsistas la ciencala principi di radik-selekto? Segun la objektala metodo, la kompilisto referas a statistiki di vort-frequeo. Lu organizas vort-konto e profitas konto, qua organizesis antee, exemple Thordilke: "The Teacher's Word Book", e Horn: "A Basic Writing Vocabulary", o ti publikigita en la diversa raport di Amerikana e Kanadiana komitati pri moderna lingui.

Tala statistiki ne sempre esas tante fidinda quale on povus supozar. Multo dependas de la selekto dil literatuala materio. Duesme, multo dependas de quo konsideras kom "vorto". Ica listo esas primare listo de radik- e la derivaji di la radik- ne koutesis kom separata vorti. Palmer e Hornby unesme kompilis listo de 900 vorti egardante la supra principi. Pose li komparis ta listo kun altra listo por esar certa ke nula vorto freque bezonata, omisesas. Segun la rezultajo la listo modifikesis. Pose li exerimentis literatuale. Texti de ordinara intereso riksribesis kun la limitizita vortaro. Kom rezultajo ula vorti ne ja inkluzita montris la neceso di lia adjunto. ed altra vorti ja admisita pruvis esar min bezonata. Tala vorti lore insertesis en "suspensata listo". Pos riksribir plura libri e deskovrir la neceso por plura nova vorti, la listo suspensata fine amalgamesis segun la experi-menti ed experienci. Ica procedo repetesis plurfoye, til ke, pos du yari di tala studio, Hornby e Palmer aprobis la listo "1000 word English", di qua ica Ido-listo esas adapturo.

La nombro dil vorti

Pro la manko di definitiva regulo pri "quo esas vorto", me kontis singla unajo en ta listo kom kompleta vorto, mem afxi e dezinenci. Pos la traduko di la listo da Hornby e Palmer, me posedis 1466 index-karti, de qui 416 esis duoplaji, to esas, vorti plurafoye tradukita. Me supresis plusa 30 vorti, qui esis evidente exter la fre-queso dil mil maxim bezonata vorti. Sustracioninte ta 446 vorti, la nuna listo kontenas 1020 vorti. Me ne dezi-

ris arbitriale supresar ta 20 vorti, ma preferas experi-mentale selektar la maxim superflua vorti e tale reduk-tar la listo a precize 1000 vorti.

Kompozita vorti ed afixi

Me dividis vorti kompozita aden lia naturala elemen-ti ed insertis oli alfabetale (fervoyo sub "fero" e "voyo", postofco sub "posto" ed "ofco", vapornavo sub "va-poro" e "navo" edc.). Kelka tre frequa dezinenci adjun-tesis en parentezi pos la vorto, exemple la -a dil posesivo (vu, -a edc.).

Ica listo kontenas 45 afixi generala, di qua le minim frequa uzesis adminime unfoye en grupo de 10 000 vorti. Me uzis por ta selekto la listo da Hermann Jacob (Uni-versala Kalendario 1927, p. 45) por evitar la inserto di superflua afixi.

La listo kontenas omna numeral-afixi, pro ke oli es neceso por kalkulo e pro ke la listo ne kontenas la kom-pozita numerali (ol ne kontenas dekekin, ma nur "dek", e "kin", ol ne kontenas triadek, ma nur "tri" e "dek").

La gramatikal expliki adjuntenda a la listo

Esas neceso adjuntar ad ica listo kelka fundamen-tala reguli di Ido, por ke la listo esez kompleta por su-instrukto e kom pronta materio por docolibreto. Tala gramatikala reguli devas kontenar: La signifiki dil afixi e la derivajo di Ido, la vort-kompozajo en Ido, la signifiko dil finali, la verbal tempi, la substantivo, adjektivo, adverbo edc. La kompozajo dil numerali. Ica listo ne povas konsi-deresar kom kompleta sen la gramatikal expliki, olqui povas adjuntesar sive en Ido sive en la linguo nacionala por qua la docolibro esas destinata.

La listo testesez

Me proponas a la Idisti, qui interesas su pri problemi docala, riksribar texto de generala intereso, literaturala od altra, kun nur mil vorti. La observuri rezultanta de tal experimentado esos de praktikala valoro, nam li

pruvos a ni, quaspeca signifi ki ne ja es ekspresebla per ta listo, ed (a) ka ni devas adjuntar tala nova vorti e konseque supresar altra vorti nun kontenata en la listo. (b) ka ni devas modifkar kelka vorti kun tro restriktita senco, a vorto qua esas plu senc-embracanta. Palmer klasifikas la vorti aden tri grupi:

- (1) nomi di speci e kozi (arboro, tablo, domo, karbono, elektro, muro);
- (2) verbi o verbal-radika vorti (laborar, observar, studiar; penso, helpo, reflekto);
- (3) gramatikala vorti (kun, sen, de, por, qua, granda, mikra, bona, mala, kurta, longa).

Experimentante ni observos, ke la grupo (1) esas sempre augmentebla, ma ne necese augmentinda, ke la grupo (2) esas universale utila e fakte la maxim importanta. La maxim frequa vorti dil grupo (3) trovesos en la mil-vorta listo.

La listo prezenta esas valida por la linguo parolata da nia generaciono. Per la chanjo di la strukturo sociala anke chanjos la temi pri qui on diskutas, pri qui on skribas e quin on studias. Pro to la listo ne povas konsideresar kom permananta normo rigida, ma devas konstante adaptesar al moderna bezoni linguala.

HEINZ JACOB

A

a (-d), anke "foye" en nombri, tri-a-dek
 -a
 -ab
 abandonar
 abatar
 abrupta
 absenta
 abundar
 acensar
 aceptar
 accesora
 accidente
 ad (a)
 -ad
 adaptar
 adavane
 adherar
 adicionar
 adjuntar
 administrar
 admirar
 admisar
 adulto
 advokar
 aereo
 afabla
 afeciono
 afero
 -ag
 agar
 agnoskar
 agosto
 agreabla
 agri-kultivisto
 agro
 -aj
 akordo
 aktiva
 akurata
 akuta
 -al
 alonge
 alta
 altra
 amar
 amaso
 *amba (omna du)
 amiko
 amorar
 amuzar
 au
 -an
 auciena
 angulo
 animalo
 anke
 ankore
 -anta
 ante
 aparar
 apartenar
 apene
 apertar
 aplastar
 aplikar
 apogar
 aprilo
 apta
 apud
 aquirar
 aquo
 -ar
 aranjar
 arboro
 arivar
 arjento
 -as
 asembliar
 asentar

askoltar
aspektar
aspirar
astonar
-ata
-atr
atencar
atestar

atingar
audacar
audar
augmentar
automobilo
autuno
avan
avertar

B

bakar
balde
balnar
basa
bastono
batar
batelo
bayo
bazo
bela
bezonar
binoklo
blanka
blua
boko

boliar
bona
bonvenar
bordo
botelo
brakio
branco
brilar
bruiso
brular
bruna
bulo
butiko
buxo

C

celar
cent
centro
certa
cesar
chagreno
chambro
chanco
chanjar

chapelo
chefa
chera
chipa
cielo
cienco
cirklo
cirkun

D

da
danzelo
danjero
dankar
dansar
de
debar
deembro
deceptar
decidar
defekto
defensar
dek
demandar
demonstrar
deusa
dento
deo
departar
dependar
depos
depozar
des-
desaparar
desegnar
deskovrar
deskriptar
desquietigar
destruktar
detrimento
devar
dextra
dezirar
di
dicar
diferar
difuzar

dika
diligenta
diminutar
dina
dio
direciono
direktar
direte
dis-
disipar
diskursar
disputar
disto
distraktar
distrikto
divenar
dividar
divinar
doktoro (dro)
dolca
doloro
domajo
dono
donacar
donar
dep
dormar
dorso
drinkar
dronar
du
duima (-o)
duktar
dum
durar
dunstar

E

-e
-abl

ecepte
caesar

foresto
formacar
formo
forsan
forta
fortuno
foyo
frapar
frato
fraudar
freque
fresha
fricionar
*fronto
frotar
frue
frukto
fumar
funcionar
fundamento
fundo
furnisar
furtar
fusilo
futuro
fuzar

fidela
fiera
filio
fio
fnar
fingro
fino
fisho
fitar
fixa
flanko
flarar (tr.)
flava
flegar
flexar
floro
flotacar
fluar
flugar
fluktuar
fluvio
fola
folio
for-
forco
fore (de...; ...de)

esforcar
-esk
eskaleri
eskarpa
-esm
esperar
esto
-et
evaluar
evar
eventar
evidenta
exakta
examenar
exekutar
exemplo
exkavar
exkuzar (su)
expediar
expektar
explikar
explozar
expresar
extensar
extere
exterlando
extreme
-ey
-ez

ecitar
e (-d)
-ed
edukar
efacar
efkiva
-eg
egala
egardar
egoista
ek
elektar
elektro
elevar
elu (-a)
-em
emfazar
employar
en
-end
engajar (ulu)
enterigar
epoko
-er
erektar
-eri
erorar
-es
esar

facar
facila (des-)
fairo
fako
fakto
falar
faliar
falsa
famo
fango

farbo
fatigar
febria
februaro
felica
fendar
fenestro
ferma
fero
fidar

granda
grasa
gratitudo
gratuita
grava
griza
grosa
grupo
guidar
gustar
guto
gubernar

gambo
ganar
gardar
gardeno
generale
genuo
giacio
glaso
glata
glitar
glutinar
grado

G

F

H

ha (ho ve!)
habila
halo
haltar
harda
haro
hastar
havar
hazardo
kelpar
hemo
herbo

hiere
hike
historio
homo
honesta
honoro
horo
hotelo
humida
humoro
hundo
hungro

I

-i
ibe
ica (-i, -o)
icadie
-id
ideo
-ier
-if
-ig
igar
ignorar
-ik
-il
ilu (-a)
-im
imaginar
imensa
imperar
importar
imprimar
-in
incitar
-ind
indijar
indikar

indolenta
indutar
infanto (5 til 7yara)
informar
infre
inklinar
instanto
instruktar
instrumento
insulo
-inta
intelekto
inteligenta
intencar
intensa
inter
interesar
interne
inventar
ipsa
iraco
irar
irga (-u)
irgaloke
-is

12

-ism
-ist
-it
ita (-o, -i)

ja
jauuaro
jetar
joko
jorno
jovdio
joyo
juar

J

judiciar
judikar
julio
junio
juntar
jurnalo
justa

K

kalkular
kalma
kalmigar
kalumniar
kam
kamarado
kande
kanono
kansono
kantar
kapabla
kapitano
kapo
kaptar
kara
karbono
karear
karno
kataro
kavalkar
kavallo
kazo
kelka

kilogramo
kin
kirko (eklezio)
klamar
klara
klefo
klimar
kloko
klosho
klozar
koaktar
koherar
kolda
kolektar
koliar
kolino
kolo
koloro
kom
kombatar
komencar
komendar
komercar
komforto

13

komika
kompanio
komparar
kompatar
kompleta
kompozar
komprar
komprenar
kompresar
komuna
komunikar
koncernar
kondiciono
konduatar
konfundar
konkordar
konocar
konsentar
konsiderar
konsilo
konsolacar
konstitucar
konstruktar
konsultar
konsumar
kontar
kontenar
kontenta
kontinuar
kontoro
kontre

kontrolar
konvenar
konversar
kopiar
koquar
koram
kordio
kordo
korpo
kostumo
kovrar
kozo
kredar
kreskar
kriar
kruco
kruda
kruea
kulpo
kultelo
kultivar
kun
kunvenar
kuracar
kurar
kuriero
kurta
kurva
kushar (su)
kustar
kustumar

L

la
laborar
lacerar
lago
lakrimo
lakto
lampo
lano

larja
lasar
lasta
laudar
lauta
latero
lavar
leciono

leda
ledro
lego
lejar
lektar
lenta
lernar
letro
levar
li (-a; ili, eli, oli)
libera
libro
ligar
ligno
lineo

linguo
listo
lito
livar
lojar (habitar)
lokacar (ulo)
loko
longa
lore
ludar
lugar
luktar
lumo
luno
lundio

M

ma
maestro
magra
mala
malada
malgre
maligna
manjar
mankar
mantelo
manuo
mapo
marchar
mardio
marajar
maro
marto
mashino
materio
matino
matro
maximi
mayo

me (-a)
medicino
mediko
meni
memorar
mendikar
mento
meritar
merkurdio
metalo
metro (1,093 'yard')
mezo
mezurar
mi-
mikra
mil
milio (—1,609 km)
miliono
milito
miu
minim
minuto
mis-
mixar

niola
monato
mondo
monto
montrar
mordar
morge

naciono
naiva
nam
naraco
naskar
natar
naturo
navo
nazo
ne
ne-
nebulo
necesa
nek
neta
ni (-a)
nigra
nivar

mortar
motivo
movar
multe
muro
mustar
muziko

N

no
nobla
nocar
nokto
nombro
nomo
non
nordo
notar
nova
nuanco
nubo
nula (-o, -i)
numero
nun
nur
nutrivo

O

oficiro
ofico
ofrar
ok
okazono
oktobro
okulo
okupar
olda
oleo
olimi
olu (-a; lo)

-o
obediar
objecionar
objekto
obliviar
observar
obskura
obtenar
ocidar
od (od....od)
odorar (intr.)
oficala

ordinar
ordinare
orelo
oro
-os
osto
-ota
-oz

P

ombro
omna (-u, -o; -dia)
ondo
onklo
-ont
-op
opinionar
-opl
opozar

pacienta
paco
pafar
pagar
pagino
paketo
pako
pano
papero
par-
pardonar (ulu)
paro
parolar
partikulara
parto
parturar
pasabla
pasar
patro
paular
pavaro
pazar
peco
pedo
pekunio
pelo
pendar
pensar
per
perdar
perfekta

permanar
permisar
personi
peskar
pezar
piktar
pipo
placo
plado
plajo
planko
plantacar
planto
plaso
plata
plena
plendar
plear
plezar
plorar
plu
plunjar
plura
plusa
pluvo
po
poka
polico
polita
polvo
ponto

